

Drámapedagógiai módszerek a földrajztanításban

Disputa A munkanélküliség

Készítette: Koczó Blanka (ELTE TTK MA, I. évfolyam földrajz-angol szakos hallgató)
2016. március

A disputa metodikája

A disputában két csapat vesz részt, melyek hagyományosan 3-3 főből állnak. Természetesen a tanórán ezt a csoportlétszám alapján módosíthatjuk, de nem érdemes sokkal több főből álló csoportokat alakítani, hiszen akkor nem jutna mindenki szóhoz, vagy nagyon elhúzódná a disputa. A csapattagok feladata egy állítás mellett vagy ellen érveket gyűjteni, ezeket felszólalásokban előadni, valamint az ellenfél érveire reagálni. A felszólalásokra szigorú szabályok vonatkoznak, melyek korlátozzák a felszólalás hosszát, tartalmát.

A két csapaton kívül a disputában részt vesz még egy bírói testület, aminek feladata az elhangzó érvek és ellenérvek alapján a vita eldöntése. A bírói testületnek mindig páratlan számú bíróból kell állnia, hivatalos versenyeken ez leginkább 5 bírót jelent. A tanórán azonban ez a feladat, különösen, ha az osztály még nem ismeri a disputa módszerét, hárulhat a pedagógusra. Később azonban a bírói döntés is lehet a tanulók feladata, hiszen az érvek logikus megfontolását is érdemes gyakorolniuk. Talán ez nehezebb feladat, mint maga az érvelés, hiszen a diákoknak a saját szubjektív véleményüket a háttérbe kell szorítaniuk, és a vitát külső szempontból, objektíven kell figyelniük. Ezen kívül a bírók feladata a disputa szabályainak betarttatása is, vagyis hogy egyszerre csak egy ember beszélhet, nem szabad személyeskedni, és az alapvető udvariassági szabályokat be kell tartani.

A csoportok tagjain és a bírón kívül még szereplő lehet a disputában az időfigyelő, hiszen a felszólalásokra előre meghatározott időkeret áll rendelkezésre. Az időfigyelő lehet a tanár is, vagy valamelyik bíró; talán a tanórán nem érdemes mást kijelölni erre a szerepre, mert ez nem igényel felkészülést, és túl sok gondolkozást sem. De ha esetleg valaki nem készült fel megfelelően a disputára, akkor ezzel a szereppel a tanár őt is be tudja vonni.

A vitában résztvevők a vitatémát általában előre megkapják (kivéve, ha ez olyan téma, melyhez mindenki hozzá tud szólni, rendelkezik róla elegendő tudással – például egy korábbi óra témája volt), és a csapatoknak van idejük érvekkel felkészülni. A disputa úgy zajlik, hogy a résztvevők előre meghatározott sorrendben, csapatonként váltakozva szólalnak fel, először az állító csapat első tagja mondja el a csapat vitaindítóját, majd a cáfoló csapatból következhetnek kérdések, melyre az állító csapat első tagja reagálhat. Ezután a cáfoló csapat nyitóbeszéde következik ugyanilyen módon. Ezt követően minden csoporttag alkalmat kap ugyanígy, váltakozó sorrendben az érvek/ellenérvek előadására. Végül mindkét csoport tart egy vitazáró, értékelő beszédet. Felszólalásonként kb. 2-4 perc állhat rendelkezésre, ezt a tanár határozza meg, és az időfigyelő tartatja be. A felszólalások között lehet pár percet hagyni, hogy a diákok megbeszélhessék a következő érveket.

A disputa módszere azért hasznos, mert minden tanuló felszólal, és mindenkinek véleményét kell nyilvánítania egy témával kapcsolatban, még ha nem is a saját álláspontját képviselheti. Ez is egy nagy előnye, hiszen ily módon bele kell helyeznie magát egy másik gondolkodásrendszerbe, így az empátikus képességük fejlődik, és a valóságban is könnyebb lesz számukra egy téma alapos körbejárása, több szempontból történő megvizsgálása.

Nagyobb létszámú osztályoknál nehezen megoldható, hogy mindenki tényleg szerepet kapjon, vagy nagyon hosszúra nyúlhat a disputa, ezért érdemes lehet két csoportra osztani az osztályt, és a végén az eredményeket összehasonlítani. Ez persze csak akkor működik, ha a diákok már ismerik a módszert. Ezen kívül jó megoldás lehet több bírói testület alakítása, akik esetlegesen különböző szempontokat vesznek figyelembe a disputa eldöntésekor. Mindenképpen fontos, hogy mindenkinek legyen szerepe, mert ekkor igen valószínű, hogy mindenki aktívan részt fog venni a tanórán, hiszen a felszólalásokon kívül is érdemes az ellenfél érveit, illetve a vita közben felmerülő új gondolatokat lejegyzetelni. A disputa módszere fejleszti a kooperációt, csapatmunkát, ugyanakkor az egyéneknek is nagy a felelősségük, így ebben is gyakorolhatják magukat.

A munkanélküliség – Disputa a földrajz órán

A munkanélküliség témaköre 10. osztályban kerül elő bővebben a földrajztanítás során, így az osztály, ahol alkalmaznám a 10. évfolyamon, 30 fős, gimnáziumi osztály, akik a 21. századi társadalmi folyamatokról tanulnak földrajz órán. Már feldolgozásra került a Föld népessége és a népesség összetétele témakör. Az ezt követő órán alkalmaznám az előzőekben részletezett drámapedagógiai módszert.

Az állítás: A munkanélküliek ellátása az állam feladata.

Ezt az állítást az előző óra végén ismertetném, és házi feladatként mindenkinek gondolkoznia kell róla, hogy egyetért-e vagy sem. Egy cikket is kiadnék elolvasásra, tájékozódás céljából, bár véleményem szerint ez egy olyan állítás, amire felkészülés nélkül is tudnak reagálni – így aki nem végezné el a házi feladatot vagy hiányzik a megelőző órán, az is részt tud venni a disputában.

Az osztályt két csoportra bontanám, és két disputát vezetnék le egy időben. Ezt azért is megtehetem, mert a korábbiakban már alkalmaztam ezt a módszert, így már ismerik, és tudnak nagyrészt önállóan dolgozni ebben a munkaformában is. Két 15 fős csoport alakulna így ki, ha nincs hiányzó tanuló. A bírói testület, illetve a két érvelő csoport is 5-5 tagú. Amennyiben hiányzik valaki, akkor az érvelő csoportok létszáma csökkenne. Amennyiben speciális nevelési igényű tanulónk van, akkor esetleg ő lehet az időfigyelő. (De most tegyük fel, hogy nincs hiányzó, és két 15 fős körben dolgozhatunk!) A két csoporton belül úgy osztanám el a szerepeket, hogy lenne 5 db bíró, állító, cáfoló cédula, és mindenki húzna egyet. Ezen belül a diákok maguk dönthetik el, hogy melyik felszólalásban szeretnének részt venni. De ha úgy gondolnám, hogy senki nem szeretné elkezdni, akkor ezeket a szerepeket is kiosztanám a cédulákon.

Az érvelő csoportokban a következőképpen alakulnak a szerepek:

egy diák mondja a nyitóbeszédet (A1, C1), kettő érvel külön felszólalásokban (A2, A3, C2, C3), egy a kérdésekért felelős (A4, C4) (ez kimaradhat hiányzó esetén), egy pedig lezárja az érvelést (A5, C5). Ha valamivel gyorsabbak szeretnénk lenni, és még az adott tanórán szeretnénk értékelni a disputát, akkor a kék rész kimaradhat; ez esetben két kérdező lenne egy csoportban.

Idő	Esemény	Felszólaló	Megjegyzés
5'	Érvek gyűjtése, megbeszélése	–	Bírók megvitatják a lehetséges szempontokat
3'	Nyitóbeszéd	A1	
2'	Kérdések – válaszok	C4–A1	
3'	Nyitóbeszéd	C1	
2'	Kérdések – válaszok	A4–C1	
2'	Érvek	A2	
2'	Kérdések – válaszok	C4–A2	
2'	Érvek	C2	
2'	Kérdések – válaszok	A4–C2	
2'	Érvek	A3	kimaradhat
2'	Kérdések – válaszok	C4–A3	kimaradhat
2'	Érvek	C3	kimaradhat
2'	Kérdések – válaszok	A4–C3	kimaradhat
3'	Záróbeszéd	A5	
3'	Záróbeszéd	C5	
1'	Bírói szavazás	–	kézfeltartással, másik bíróval nem egyeztetve
5'	Bírói értékelések	bírók	elmondják, hogy mi alapján döntöttek

A disputa zárásaként a bírók szavaznak, és mivel páratlan számú bíró van, ezért mindenképpen meg fog születni a döntés az egyik csoport javára. Ezután a bírók egyenként elmondják, hogy miért döntöttek úgy, ahogy, milyen szempontok alapján ítélték meg a csoportok, és esetleg az egyének teljesítményét. Úgy gondolom, hogy fontos, hogy a bírók ne befolyásolják egymást, ezért előbb szavaznak, és csak utána értékelnek.

Az óra végén (amennyiben még marad idő) tanárként röviden összefoglalnám a feladatot, hogy az adott állítást több szempontból is lehet nézni, és néhányat az elhangzott érvek közül kihangosítanék. Erre a legjobb esetben is csak igen kevés idő marad, ezért a következő órán visszatérnék rá, és közösen megvitatnánk a felmerülő kérdéseket.

A feladat értékelése

Véleményem szerint ez a feladat kiválóan alkalmas a már megszerzett tudás elmélyítésére, mert az ismeretek egy gyakorlati kérdés okán ismét előkerülnek. Úgy gondolom, hogy fontos, hogy olyan téma legyen, amely az iskolán kívül is foglalkoztatja az embereket, akár politikai töltete is lehet, hiszen a disputa szabályaiból kifolyólag személyeskedni és veszekedni nem lehet.

A vitatkozás képessége mindenképpen elsajátítandó képesség, habár olyan sok felnőtt is képtelen rá; sok vita fordul veszekedésbe. Erre pedagógusként oda kell figyelni a disputa során is, és ha szükséges, akkor közbe is kell szólni. Ezt nehezíti, ha két csoportra osztjuk az osztályt, de a bírók is a tanár segítségére lehetnek a vita moderálásában.

A munkanélküliség feldolgozása során úgy gondolom, hogy szóba kerülnének olyan földrajzi fogalmak is, mint előregedő társadalom, különböző népességmozgások (ingázás, migráció), etnikai-vallási konfliktusok, előítéletek, munkaképes kor, nyugdíj, kommunizmus, teljes foglalkoztatottság. Ezeket egyébként nehéz lenne másfajta módszerrel mind egy órába besűríteni.

A disputának, mint drámapedagógiai módszernek előnye, hogy viszonylag egyszerű előkészíteni, nem igényel különleges eszközöket, és nagyon gyakorlatias. Talán hátránya lehet, hogy a valóságban nem szokás ilyen szigorú szabályokat betartani egy-egy vita során, viszont a vita alapelveit ilyen környezetben könnyebben lehet elsajátítani. Összességében a disputának nagyon sok előnyét látom, ezért megéri erre időt fordítani, hiszen a diákok a mindennapi életben használható tudást szereznek általa.